

Evaluatie beleid minimaregelingen 2019-2022

Wassenaar 2019-2022

21 december 2023 (4^e concept)

Judith Zweers, Team OBI, gemeente Leidschendam-Voorburg

Inhoud

Samenvatting	3
1. Beleid en aanpak evaluatie	6
1.1 Beleid	6
1.2 Toelichting op definities in dit rapport	7
1.3 De minimaregelingen en werkwijze uitvoering	7
1.4 Aanpak evaluatie.....	8
2. Armoede in de gemeente Wassenaar	10
2.1 Omvang groep minimahuishoudens.....	10
2.2 Kenmerken minimahuishoudens in beeld	12
2.3 Duur minima-inkomen.....	12
2.4 Kinderen in minimahuishoudens in beeld	13
3. Gebruik en bereik minimaregelingen	14
3.1 Gebruik minimaregelingen	14
3.2 Aantal minimaregelingen per huishouden	14
3.3 Bereik minimaregelingen	15
4. Ervaringen met de toegang.....	17
4.1 Kennis van het bestaan van regelingen (informatievoorziening)	17
4.2 Besluit tot aanvraag: drempels	18
4.3 Het aanvraagproces	18
4.4 Het belang van de regelingen	20
4.5 Tips voor verbetering en de eerste resultaten van de aanbevelingen	21
BIJLAGE 1: Overzicht bedragen wettelijk sociaal minimum en vermogensgrenzen.....	23

Samenvatting

In 2023 zijn de minimaregelingen geëvalueerd. De evaluatie is gebaseerd op verschillende rapporten en overige bronnen. In het hier voorliggende rapport zijn al deze rapporten en bronnen samengevoegd tot 1 overkoepelend rapport.

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit deze verschillende rapporten. Met minimahuishouden wordt bedoeld op huishoudens met een inkomen tot 130% van het wettelijk sociaal minimum (wsm), tenzij anders vermeld (100% wsm of 110% wsm). De achtergrondkenmerken zijn gebaseerd op een beperkte groep die in beeld is bij de gemeente: minimahuishoudens die gebruik maken van een uitkering of een minimaregeling via de gemeente, of van schuldhulpverlening. Vanwege de AVG is het niet gelukt om alle benodigde data voor dit onderzoek aan te leveren, waardoor de cijfers over kwijtschelding ontbreken. De cijfers in dit rapport gaan over de periode 1 november 2021 t/m 31 oktober 2022, tenzij anders is aangegeven.

Op 1 januari 2022 waren er in Wassenaar in totaal 12.072 huishoudens. Daarvan zijn er naar schatting 1.090 minimahuishouden (= ca. 9 %).

1.090 minimahuishoudens (schatting)	665 kinderen in minimagezinnen (schatting)
<ul style="list-style-type: none">• 66% van heeft inkomen tot 100% wsm• 78% van de minima in beeld heeft langdurig een laag inkomen• 49% van de minima in beeld is alleenstaand• 21% van de minima in beeld heeft het hoofdkomen uit AO, ww of werk (57% uit de Participatiewet en 22% uit AOW)	<ul style="list-style-type: none">• 57% groeit op in huishouden met inkomen tot 100% wsm• 47% groeit op in 1-oudergezin• 68% groeit op in huishouden met niet-westerse herkomst• 31% groeit op in huishouden met AO, ww of werk als hoofdkomen (69% uitkering participatiewet)

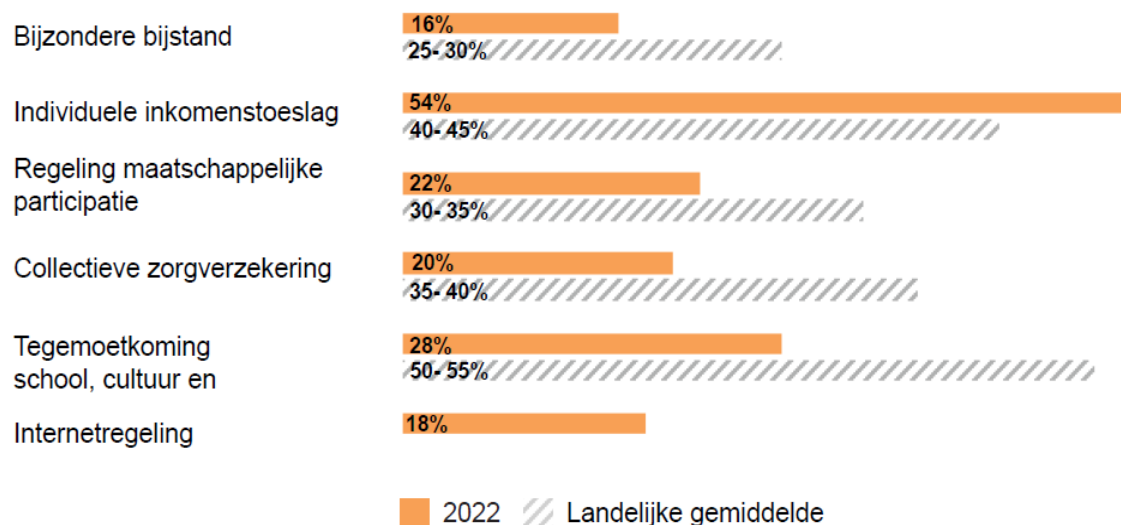
Bereik per minimaregeling

In de volgende grafieken is het geschatte bereik per regeling te zien voor Wassenaar, in vergelijking met andere kleine gemeenten (in de grafiek aangeduid met 'landelijk gemiddelde'). Aangezien het om schattingen gaat, en regelingen niet overal hetzelfde zijn, is voor deze vergelijking een range opgenomen met een minimum en een maximumscore. De verwachting is dat het gemiddelde hier tussenin zit.

Het bereik verschilt sterk per regeling. Waarschijnlijk is het bereik per regeling hoger dan in onderstaande grafiek is aangegeven. Dit komt doordat er te weinig gegevens konden worden aangeleverd om dit goed te berekenen (beperkte BRP-set en kwijtscheldingsgegevens). Toch is duidelijk nog sprake van een behoorlijke groep die waarschijnlijk wel recht heeft op regelingen, maar hier geen gebruik van maakt.

Uit de vergelijking blijkt dat Wassenaar voor de Individuele Inkomenstoelage een hoger bereik heeft dan in vergelijkbare gemeenten. Voor de andere regelingen is het bereik juist lager.

Geschat bereik minimaregelingen voor volwassenen:

Bron: Duidingsrapportage dashboard minima gemeente Wassenaar, meting over 2022, Kwiz

Het gebruik van de meeste regelingen, zowel de volwassenen- als kindregelingen, is gelijk gebleven in de periode 2019-2022. Alleen het gebruik van de gemeentepolis is gedaald

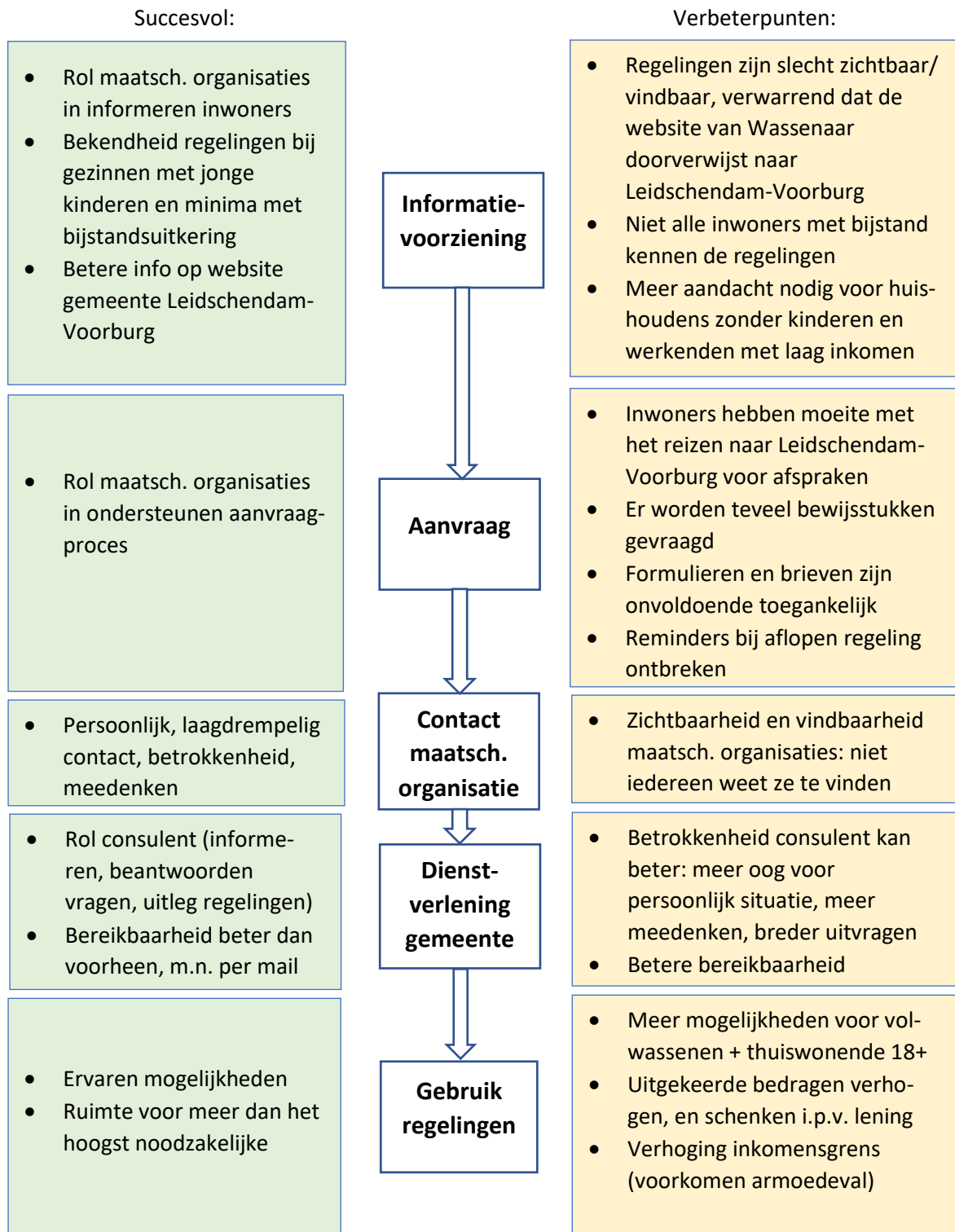
Bron: Rapport Rekenkamercommissie WVOLV, 2023

Het belang van minimaregelingen

Eind juni 2023 verscheen het rapport *Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum*, van de Commissie Sociaal Minimum. Het rapport bevat berekeningen voor verschillende type huishoudens, inclusief alle mogelijke toeslagen en regelingen. Hieruit blijken de lokale minimaregelingen voor veel huishoudens, met name voor paren met kinderen en voor alleenstaanden met oudere kinderen, essentieel om maandelijks rond te kunnen komen.

Ervaringen met informatievoorziening en het aanvraagproces

Uit ervaringen van inwoners en vrijwilligers over de informatievoorziening over de regelingen en over het aanvraagproces komen positieve punten naar voren, en verbeterpunten. Deze zijn hierna per stap weergegeven.

1. Beleid en aanpak evaluatie

1.1 Beleid

Beleid 2019-2022

Vanuit de Participatiewet heeft de gemeente de wettelijke taak om hulp te bieden aan mensen die zonder ondersteuning niet in staat zijn om voldoende inkomen te genereren. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de wet en het inrichten van voorzieningen, zoals inkomensregelingen, en heeft hierbij lokale beleidsruimte.

Het huidige minimabeleid loopt van 2019 t/m 2022. Kern van het beleid is de inzet van minimaregelingen. De regelingen dienen de financiële zelfredzaamheid van inwoners te vergroten en hen te beschermen tegen armoede en armoede-effecten. Het beleid is destijds ontwikkeld op basis van kwantitatieve analyses :

- de Minima-effectrapportage van het Nibud, waarin tekorten zijn berekend voor verschillende typen huishoudens
- de Armoedemonitor van Kwiz, met inzicht in het bereik/niet-bereik per regeling.

Op basis van deze analyses zijn vergoedingen voor sommige regelingen/huishoudens herverdeeld en aangepast. In sommige regelingen werd meer differentiatie mogelijk, en de mogelijkheden en bedragen voor gezinnen met kinderen werden uitgebreid. Daarnaast werd voor sommige regelingen de maximale inkomensgrens verhoogd om de armoedeval tegen te gaan.

Wat betreft communicatie werd besloten niet extra in te zetten op het verhogen van het bereik van de regelingen. In het voorgaande beleid was hier door middel van een tijdelijke aanjaagfunctie extra op ingezet. Wel zou “aanvullend inzet (worden) gepleegd op het bereiken van doelgroepen die als kwetsbaar naar voren komen in de minima-effectrapportage”. Het gaat hierbij om kinderen in minimagezinnen. Met name Stichting Leergeld heeft veel geïnvesteerd in communicatie, o.a. via scholen.

Evalueren en nieuw beleid

Het aflopen van het huidige beleid betekent dat nieuw beleid moet worden opgesteld. Daarvoor is inzicht nodig in de effectiviteit van het huidige beleid. Hoewel er niet extra in geïnvesteerd zou worden, staat het bereik van de regelingen wel centraal in de doelstellingen in het huidige beleid. De regelingen moeten een bijdrage leveren aan de financiële zelfredzaamheid van inwoners. Dit betekent dat de evaluatie inzicht moet geven in:

- Bereik: mate waarin inwoners die recht hebben op een regeling, hier ook gebruik van maken
- Toegang: bekendheid van de regelingen en het aanvraagproces (randvoorwaarden voor bereik)
- Aanbod: aansluiting van het aanbod op de behoefte

Deze evaluatie heeft in het tweede en derde kwartaal van 2023 plaats gevonden, en bestond uit verschillende onderdelen. Dit rapport bevat de overkoepelende conclusies van alle onderdelen van de evaluatie.

1.2 Toelichting op definities in dit rapport

Minimahuishouden

Met minimahuishoudens worden alle huishoudens bedoeld die een inkomen hebben tot 130% van het wettelijk sociaal minimum (wsm) en weinig eigen vermogen hebben, waardoor zij waarschijnlijk in aanmerking komen voor minimaregelingen voor inkomens tot 130% wsm. Als andere groepen huishoudens worden bedoeld (tot 100% of tot 110% wsm) dan staat dit erbij vermeld.

Wettelijk sociaal minimum en vermogensgrenzen

De bedragen van het wettelijk sociaal minimum verschillen per leeftijd en huishoudtype. Zie voor een overzicht van deze bedragen en de vermogensgrenzen bijlage 1.

Cijfers over 2022

De meeste cijfers in dit rapport gaan over de periode 1 november 2021 t/m 31 oktober 2022. Om de leesbaarheid te bevorderen is deze periode aangeduid met 2022.

Gebruik en bereik van minimaregelingen

In dit rapport wordt gesproken over gebruik en bereik van minimaregelingen. Dat zijn twee verschillende begrippen. Met gebruik wordt het aantal huishoudens (of kinderen) bedoeld dat daadwerkelijk gebruik maakt van een regeling. Met bereik wordt bedoeld het percentage van de geschatte minima die recht hebben op de regeling en hier ook daadwerkelijk gebruik van maken. Omdat we alleen de groep minima die de gemeente in beeld heeft kennen, heeft Kwiz via een model een inschatting gemaakt van de totale groep minima die waarschijnlijk recht heeft op een regeling. Het bereik is dus altijd een procentuele inschatting.

1.3 De minimaregelingen en werkwijze uitvoering

In de volgende tabel zijn de inkomensregelingen weergegeven.

Type	Regeling	Doelgroep	Opmerking
Kindpakket	Computerregeling	130%	<i>Via Stichting Leergeld</i>
	Internetregeling		
	Tabletregeling		
Bijzondere bijstand	Algemeen	< 110%	<i>Als lening of als gift</i>
	Chronisch zieken/gehandicapten		
	AOW-gerechtigden		
Overige regelingen	Regeling maatschappelijke participatie	<130%	
	Gemeentepolis Collectieve Verzekering	<130%	
	Individuele Inkomenstoelage	<110%	<i>Bij langdurig laag inkomen</i>
	Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	<100%	<i>Norm vastgesteld door VNG</i>

De uitvoering van de minimaregelingen ligt bij de gemeente Leidschendam-Voorburg. Op de website van de gemeente Wassenaar wordt voor informatie doorverwezen naar de website van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

De regelingen kunnen digitaal of telefonisch worden aangevraagd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen uitkeringsgerechtigden en niet-uitkeringsgerechtigden (NUGgers).

Uitkeringsgerechtigden kunnen de aanvraag digitaal doen door in te loggen met de DigiD. De informatie die al bekend is bij de gemeente, is dan al ingevuld. De afhandeling van de aanvraag kan hierdoor binnen een week plaats vinden.

Niet-uitkeringsgerechtigden nemen eerst telefonisch contact op, alvorens een aanvraag te doen. Er moeten veel formulieren worden ingevuld en bewijsstukken worden aangeleverd over inkomen, vermogen, woonlasten, en besteding van het geld. Vaak zijn er meerdere contactmomenten met de consulent. Het streven de aanvraag af te handelen in 4 weken is in praktijk vaak niet haalbaar.

In het aanvraagproces werkt de gemeente nauw samen met de Stichting Maatschappelijke Ondersteuning Wassenaar (SMOW). Vrijwilligers kunnen inwoners helpen bij het invullen van de aanvraag en het aanleveren van bewijs. Ook spelen zij een belangrijke rol in het bereik: zij kunnen huishoudens waar zij mee in contact staan wijzen op de mogelijkheden. Hulp kan ook geleverd worden door andere partijen, zoals Stichting Kwadraad.

1.4 Aanpak evaluatie

Voor deze evaluatie is gekozen voor de combinatie van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden. Er zijn twee onderzoeken uitgevoerd, die geleid hebben tot de volgende rapporten (te vinden in de bijlagen):

- *Armoedemonitor: bestaande uit een dashboard en een Duidingsrapportage Dashboard minima gemeente Wassenaar, meting over 2022 KWIZ, november 2023*
- *Evaluatie klantbeleving minimabeleid, Regioplan, september 2023*

De Armoedemonitor geeft inzicht in het vermoedelijke percentage minimahuishoudens dat in beeld is bij de gemeente, het gebruik van de regelingen en het vermoedelijke niet-bereik per regeling. Een vergelijking met het bereik in eerdere jaren kon niet worden gemaakt: de laatste berekeningen van het bereik dateren van 2016 en werden op een andere wijze berekend dan nu het geval is. Bovendien is een vergelijking niet zinvol omdat de meeste regelingen in de tussentijd zijn aangepast. Veel regelingen zijn veranderd en zijn inmiddels voor een bredere doelgroep beschikbaar: deze groep is minder goed in beeld, waardoor het bereik niet meer te vergelijken is.

Voor het klantbelevingsonderzoek zijn 16 gesprekken gevoerd met inwoners uit de drie gemeenten die gebruik maken van één of meer minimaregelingen. Hen is gevraagd naar hun ervaringen met de dienstverlening (informatievoorziening, rol maatschappelijke partners, rol gemeente), succesfactoren, knelpunten en verbetermogelijkheden. Daarnaast is hen gevraagd naar het belang van de regelingen voor hun huishouden (effect).

Naast deze twee rapporten is gebruik gemaakt van input uit andere bronnen en rapporten:

- *Minimabeleid in Wassenaar, Voorschoten, Leidschendam-Voorburg en Oegstgeest, Eindrapport Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg, april 2023*
- Input van maatschappelijke organisaties over de regelingen en het aanvraagproces. Input van SMOW is meegenomen in het rekenkameronderzoek. Het Sociaal Service Punt en Woej in Leidschendam-Voorburg hebben extra input gegeven over het aanvraagproces: aangezien het aanvraagproces voor inwoners uit Wassenaar grotendeels overeenkomt, is deze input ook in dit rapport meegenomen.

Overzicht bijdrage evaluatieonderdelen

Bron: Onderwerp:	Armoede- monitor Kwiz	Rapport Regioplan	Rapport RKC WVOLLV	Input maatsch. organisaties
	<i>kwantitatief</i>	<i>kwalitatief</i>	<i>kwalitatief</i>	<i>kwalitatief</i>
Omvang minima/armoede	X			
Gebruik regelingen	X	X	X	
(Niet-) bereik	X			
Bekendheid regelingen		X	X	
Toegang/aanvraagproces		X	X	X
Effectiviteit/ behoefte		X	X	X

2. Armoede in de gemeente Wassenaar

Er zijn verschillende bronnen voor inkomensgegevens:

- CBS (Statline): inkomensgegevens van alle inwoners. In deze gegevens zijn geen vermogensgegevens verwerkt.
- De gemeente: gegevens over inkomen en vermogen van alleen de inwoners die bekend zijn bij de gemeente Leidschendam-Voorburg omdat zij gebruik maken van een uitkering of een minimaregeling via de gemeente, of van schuldhulpverlening. Dit zijn recente gegevens over 2022. Inwoners met een laag inkomen die geen gebruik maken van deze regelingen, zijn niet bekend bij de gemeente en kunnen dus niet worden meegenomen in deze cijfers. Idealiter zouden hierin ook de Kwijtscheldingsgegevens van gemeentelijke belastingen van de gemeente Wassenaar zijn meegenomen, maar deze konden om AVG-technische redenen niet worden aangeleverd. Ook is – wederom als gevolg van de AVG-vereisten - een beperkte BRP set aangeleverd, waardoor niet alle noodzakelijke koppelingen konden worden gemaakt.
- Kwiz: heeft een model gemaakt waarmee een schatting kan worden gedaan van het aantal minimahuishoudens in 2022. Hierin worden zowel inkomen als vermogen meegenomen, omdat beide van belang zijn voor het recht op minimaregelingen. De schattingen van Kwiz over het aantal minima zijn daarom lager dan de cijfers over minima van het CBS.

Kwiz heeft op basis van het eigen model en de gegevens van de inwoners die bij de gemeente in beeld zijn een armoedemonitor gemaakt. De resultaten in dit hoofdstuk komen uit de Armoedemonitor, tenzij anders aangegeven.

2.1 Omvang groep minimahuishoudens

2016-2022: lichte daling aantal en aandeel minimahoudens in Wassenaar (CBS)

In de periode 2016 t/m 2022 is het aantal minimahuishoudens in Wassenaar licht gedaald. Aangezien het totaal aantal huishoudens in deze periode steeg, is ook sprake van een procentuele daling. In 2016 behoorde nog 13,5% tot de lage inkomens tot 130% wsm; in 2022 was dit 12,4%. Het gaat om cijfers van het CBS, en dus zijn vermogens hierin niet meegenomen.

2016-2022: minder minimahuishoudens tot 110% in beeld dan in 2016

In 2022 waren er 170 minder minimahuishoudens in beeld dan in 2016. Dat betekent een daling met 28%. In 2022 had de gemeente 3,6 % van alle huishoudens in de gemeente in beeld als een minimahuishouden tot 110%. Waarschijnlijk is de groep inwoners in beeld bij de gemeente in werkelijkheid groter, maar kan dit vanwege eerder genoemde beperkingen niet inzichtelijk worden gemaakt.

De cijfers van Kwiz en CBS zijn niet een-op-een vergelijkbaar. Kwiz gaat uit van % wsm + vermogen, terwijl CBS uitgaat van % wsm. Toch lijken deze cijfers een indicatie dat de gemeente minder minimahuishoudens bereikt in 2022 dan in 2016.

1.090 minimahuishoudens (= 9% van alle huishoudens): daarvan heeft gemeente minimaal 46% in beeld

De gemeente had in 2022 minimaal 504 minimahuishoudens in beeld. Het aandeel minimahuishoudens in beeld van het totaal aantal huishoudens in de gemeente (4,2 tot 130% wsm) is laag in vergelijking met andere kleine gemeenten. Op basis van de cijfers die voor dit onderzoek zijn aangeleverd, was ca. 46% van deze minimahuishoudens in beeld bij de gemeente. In de meeste gemeenten is dit ca. 80%. Dit verschil is waarschijnlijk te verklaren vanuit het ontbrekende

kwijtscheldingsbestand en de beperkte BRP-set (zoals eerder aangegeven beide een gevolg van de AVG-vereisten). Door het ontbrekende kwijtscheldingsbestand is een belangrijk deel van de inwoners die AOW, AO, ww of loon uit werk heeft tot 100% niet in beeld. Volgens de tabel hieronder heeft de gemeente 48% van de minimahuishoudens tot 100% wsm in beeld. Normaal gesproken zou dit rond de 90% moeten liggen (in andere gemeenten). Dit ontbrekende bestand lijkt dus inderdaad een deel van de verklaring.

Minimahuishoudens in beeld in Wassenaar, en geschat totaal minimahuishoudens (2022)

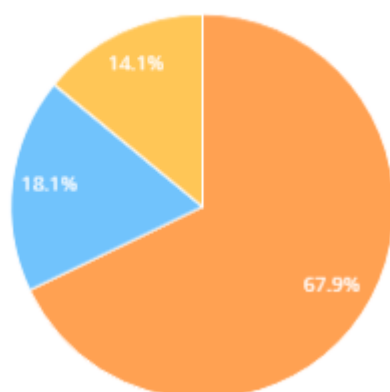
	In beeld in Armoedemonitor		Schatting totale doelgroep	
Tot 100% Wsm	342	2,8%	718	6,0%
Tot 110% Wsm	433	3,6%	827	6,9%
Tot 130% Wsm	504	4,2%	1.090	9.1%

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023

Van de minimahuishoudens die de gemeente in beeld heeft, heeft 68% een inkomen tot 100% wsm, 18% heeft een inkomen tussen 100% en 110% wsm, en 14% heeft een inkomen tussen 110% en 130% wsm.

Verdeling huishoudens in beeld over minimagroepen

● tot 100% Wsm ● tot 110% Wsm
● tot 130% Wsm

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023

In dit rapport maken we verder alleen gebruik van de gegevens van de inwoners die in beeld zijn bij de gemeente, tenzij anders is aangegeven.

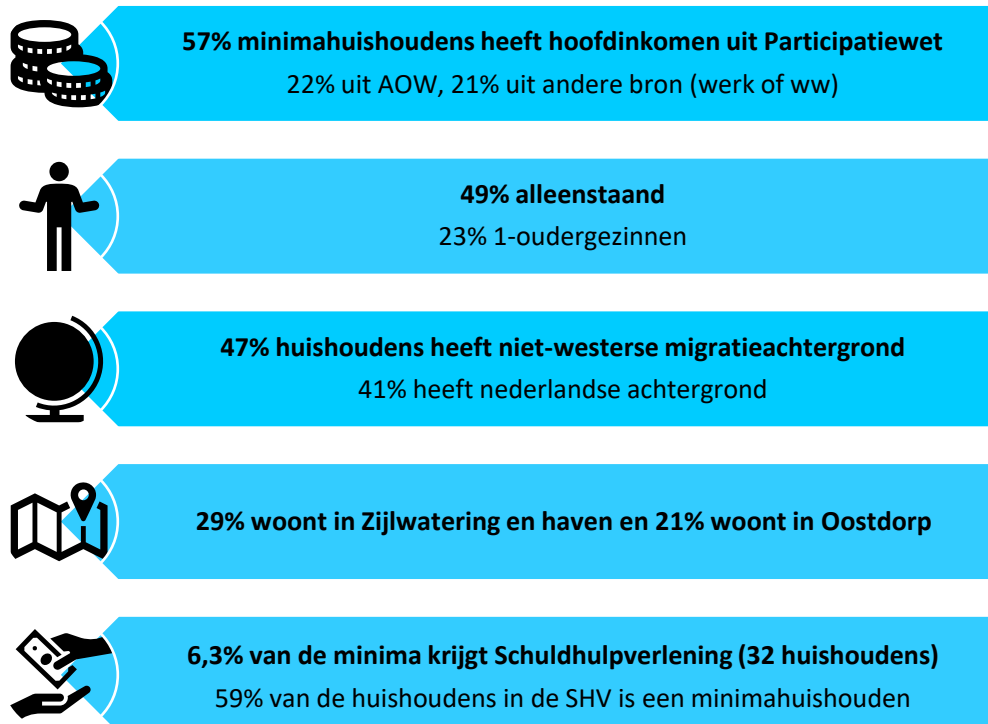
CBS/SCP/Nibud: lokale minimaregelingen zijn noodzakelijk om rond te kunnen komen

Eind juni 2023 verscheen het rapport *Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum*, van de Commissie Sociaal Minimum. Het rapport bevat berekeningen voor verschillende type huishoudens, inclusief alle mogelijke toeslagen en regelingen. Hieruit blijken de lokale minimaregelingen voor veel huishoudens, met name voor paren met kinderen en voor alleenstaanden met oudere kinderen, essentieel om maandelijks rond te kunnen komen.

2.2 Kenmerken minimahuishoudens in beeld

Van de minimahuishoudens die in beeld zijn bij de gemeente, weten we meer over enkele achtergrondkenmerken. Zo zien we dat 57% het hoofdkomen heeft vanuit de participatiewet en 22% vanuit de AOW. 21% heeft het hoofdkomen uit andere bron, zoals AO, ww of werk. Landelijk neemt de groep met inkomen uit andere bron toe.

Bijna de helft is alleenstaand, en datzelfde geldt ook voor de herkomst: bijna de helft heeft een niet-westerse migratieachtergrond.

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023 (bewerking)

2.3 Duur minima-inkomen

Ruim driekwart (78%) van de minimahuishoudens heeft een langdurig laag inkomen. Bij andere vergelijkbare gemeenten ligt dit aandeel rond de 70%-75%.

Langdurige minimahuishoudens in beeld in Wassenaar tot 130% wsm

	2022	
Tot 1 jaar	31	6%
1 tot 3 jaar	82	16%
3 jaar of langer	391	78%
Totaal	504	100%

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023

Van de langdurige minima heeft 69% een inkomen tot 100% wsm en ontvangt 56% een uitkering uit de Participatiewet. Ruim een kwart heeft AOW.

2.4 Kinderen in minimahuishoudens in beeld

Kwiz schat dat er in Wassenaar ca. 665 kinderen opgroeien in minimahuishoudens. Dat is 11,7% van alle kinderen in de gemeente. Daarvan groeit 57% op in een huishouden tot 100% wsm. In totaal zijn minimaal 312 kinderen in beeld bij de gemeente (en zijn er dus ca. 353 kinderen mogelijk niet in beeld).

Minimakinderen in beeld in Wassenaar in relatie tot schatting totale doelgroep

	In beeld in Armoedemonitor		Schatting totaal aantal minimakinderen	
Tot 100% Wsm	224	4%	378	6,7%
Tot 110% Wsm	282	5%	440	7,8%
Tot 130% Wsm	312	5,5%	665	11,7%

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023

Het aantal kinderen in minimahuishoudens tot 110% dat de gemeente in 2022 in beeld had, lag met 282 kinderen op ongeveer hetzelfde niveau als in 2016 (290 kinderen).

Van de kinderen in minimahuishoudens in beeld bij de gemeente heeft 68% een niet-westerse migratieachtergrond. 69% groeit op in een gezin waar het hoofdkomen komt uit de participatiewet. 47% van de kinderen groeit op in een 1-oudergezin.

Naar schatting 665 kinderen in minimahuishoudens

minimaal 312 kinderen in minimahuishoudens in beeld
mogelijk 353 kinderen niet in beeld

Bijna de helft van deze kinderen (47%) groeit op in een 1-oudergezin

69% groeit op in huishouden met inkomen uit de Participatiewet
31% groeit op in gezin met inkomen uit AO, werk of ww

68% kinderen niet-westerse migratieachtergrond
8% heeft westerse migratieachtergrond, 24% een nederlandse

41% woont in Zijlwatering en haven

3. Gebruik en bereik minimaregelingen

3.1 Gebruik minimaregelingen

De meest gebruikte minimaregelingen zijn de Regeling Maatschappelijke Participatie, de Collectieve zorgverzekering, en de Individuele inkomenstoeslag (kwijschelding is niet in de cijfers meegenomen).

Van een aantal regelingen is in het rapport van de RKC WVOLV de ontwikkeling van het gebruik in de afgelopen jaren weergegeven. We zien dat het gebruik van de meeste regelingen gelijk is gebleven. Alleen bij de collectieve zorgverzekering is sprake van een daling, die samen lijkt te hangen met de overgang van keuze tussen 2 aanbieders naar 1 vaste aanbieder.

Regeling	Ontwikkeling 2019-2022	Toelichting
Maatschappelijke participatie	Stabiel	Jaarlijkse schommelingen, 2022 iets lager
Zorgverzekering	Daling	Sterke daling in 2020, daarna gestage stijging
Individuele inkomenstoeslag	Stabiel	
Kindpakket	Stabiel	2019-2021 stabiel, 2022 iets lager

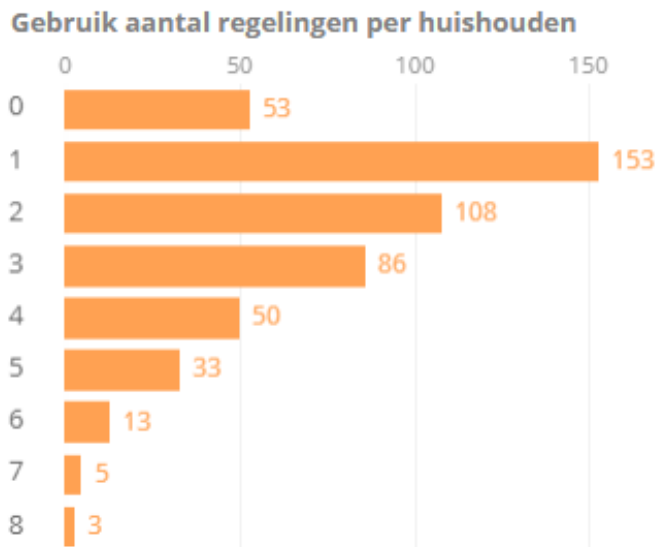
Bron: Rapport Rekenkamercommissie WVOLV, 2023 (bewerking)

3.2 Aantal minimaregelingen per huishouden

De volgende grafiek toont het aantal minimaregelingen waarvan huishoudens gebruik maken. Van de minimahuishoudens die in beeld zijn, maken 53 van geen enkele minimaregeling gebruik (11%).

Van de huishoudens die wel gebruik maken van minimaregelingen, hebben de meeste 1 of 2 regelingen. 8 huishoudens maken gebruik van 7 of meer regelingen.

Gebruik van aantal regelingen per huishouden, Wassenaar 2022

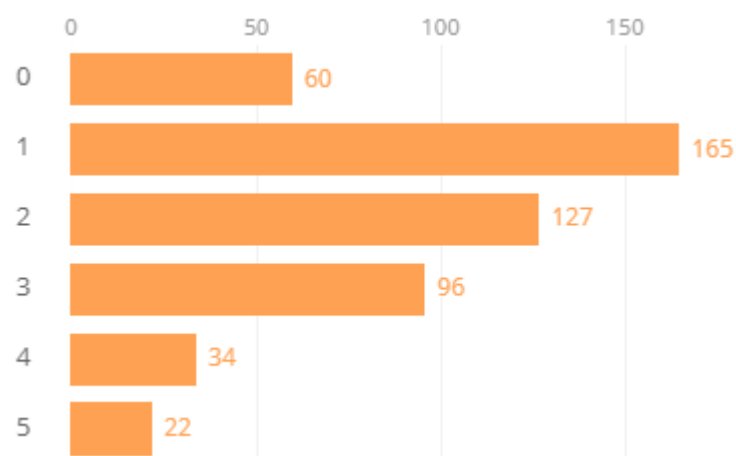

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023

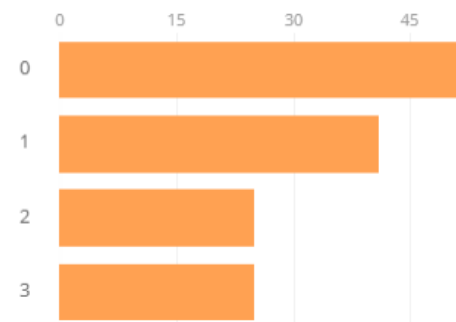
De volgende grafieken tonen het aantal volwassenregelingen (links) en het aantal kindregelingen (rechts) per huishouden. Bij het aantal kindregelingen gaat het alleen om huishoudens met kinderen. 36% van de minimagezinnen in beeld maakt helemaal geen gebruik van de kindregelingen.

Gebruik van aantal volwassen- en kindregelingen per huishouden, Wassenaar 2022

Volwassenregelingen

Kindregelingen

Bron: Armoedemonitor Kwiz, 2023

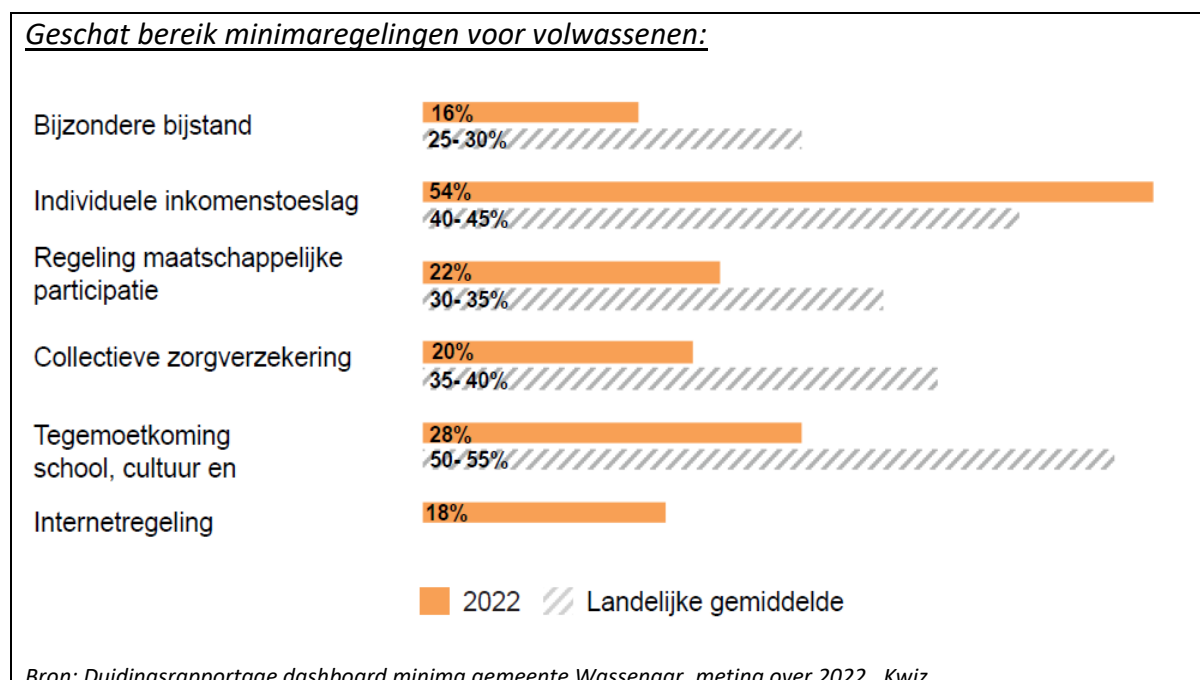
3.3 Bereik minimaregelingen

In de volgende grafiek is het geschatte bereik per regeling te zien: het aandeel huishoudens dat van een regeling gebruik maakt van het totale aantal huishoudens dat volgende het Kwiz-schattingsmodel waarschijnlijk recht heeft op de regeling. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar het % wsm en de vermogensgrens, maar ook naar andere factoren die bepalend zijn voor het recht op regelingen, zoals leeftijd en duur van het lage inkomen.

Daarnaast is een vergelijking gemaakt met het bereik in vergelijkbare gemeenten (gemeenten tot 50.000 inwoners). Aangezien het om schattingen gaat, en regelingen niet overal hetzelfde zijn, is voor de landelijke vergelijking een range opgenomen met een minimum en een maximumscore. De verwachting is dat het gemiddelde ergens hier tussenin zit.

Individuele inkomenstoelage het grootste bereik: 54%. Dit is hoger dan in andere gemeenten. Het bereik van de andere regelingen ligt een lager (16%-28%) en is ook lager dan in vergelijkbare gemeenten.

Voor de bijzondere bijstand chronisch zieken en de studietoelage kan het bereik niet worden berekend, vanwege de specifieke voorwaarden voor het gebruik van deze regelingen.

**Het bereik in de gemeente Wassenaar ligt mogelijk iets hoger: bereik kon alleen worden bepaald voor huishoudens die konden worden gekoppeld aan de BRP gegevens waar Kwiz beschikking over had. Een kleine groep kon niet worden gekoppeld.*

4. Ervaringen met de toegang

In het voorjaar van 2023 zijn door een extern onderzoeksbureau (Regioplan) 16 inwoners uit Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Voorschoten die gebruik maken van minimaregelingen geïnterviewd. Zij ontvingen allen een uitkering: de meesten kregen bijstand, sommigen een Wajong of een WIA-uitkering. Zij maakten allen gebruik van meerdere regelingen. In ongeveer dezelfde periode heeft de Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg (RKS WVOLV) een vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd. Hoewel beide rapporten zijn gebaseerd op een beperkt aantal interviews, komen de bevindingen van beide grotendeels overeen. Er werd in beide onderzoeken in totaal gesproken met 14 inwoners uit Leidschendam-Voorburg, 8 inwoners uit Wassenaar en 7 inwoners uit Voorschoten. In totaal zijn dus 29 inwoners gesproken over de minimaregelingen.

Daarnaast is input opgehaald van vrijwilligers van Woej en het Sociaal Service Punt die inwoners helpen bij de aanvraag van minimaregelingen. Hoewel het om organisaties gaat die inwoners uit Leidschendam-Voorburg helpen, is deze input ook voor Wassenaar relevant. Het gaat namelijk om input over het aanvraagproces, dat voor de drie gemeenten gelijk is. Input van SMOW is opgehaald door de RKC WVOLV en is in dat rapport verwerkt. Dit betekent dat de informatie in dit hoofdstuk afkomstig is van de volgende bronnen:

- Onderzoek door Regioplan
- Onderzoek door Rekenkamercommissie
- Input van vrijwilligers van Woej en SSP

4.1 Kennis van het bestaan van regelingen (informatievoorziening)

Om gebruik te maken van minimaregelingen, moeten de regelingen bekend zijn bij de inwoners, en moeten de inwoners zo min mogelijk drempels ervaren om hulp te vragen.

Informatie is te vinden op de website van de gemeente Leidschendam-Voorburg: inwoners die informatie zoeken op de website van de gemeente Wassenaar treffen hier een link naar de gemeente Leidschendam-Voorburg aan. De verwijzing naar de gemeente Leidschendam-Voorburg werkt verwarrend. Wel is geconstateerd dat de informatie op de website van de gemeente Leidschendam-Voorburg is verbeterd.

Inwoners met een uitkering worden gerichter benaderd met flyers. Verder hebben maatschappelijke organisaties een rol in het informeren van inwoners over de mogelijkheden. Uit de rapporten van Regioplan en de RKC wordt duidelijk dat de inwoners die zij spraken de regelingen slecht zichtbaar en vindbaar vinden. Schriftelijke informatie wordt vaak niet gelezen, en wordt weinig toegankelijk gevonden.

De meesten hoorden via bekenden over het bestaan van minimaregelingen: via school (vooral via andere ouders) en via hulporganisaties waar inwoners al mee in contact zijn zoals een vrijwilliger, een begeleider, maatschappelijk werker of bewindvoerder. Scholen en hulporganisaties lijken hiermee de belangrijkste informatiebron. Er waren inwoners die een bijstandsuitkering hadden, maar die door een vrijwilliger – en dus niet door de gemeente - op de regelingen waren gewezen.

De bekendheid van de regelingen die via Stichting Leergeld worden aangeboden, is door de actieve communicatie groter.

Verder is geconstateerd dat de landelijke communicatie over de energietoeslag in 2022 gezorgd heeft voor een veel groter bewustzijn van de mogelijkheden onder inwoners.

Als de maatschappelijke organisaties zo'n belangrijke rol spelen, is het ook belangrijk dat iedereen de weg naar deze organisaties weet te vinden. De RKC WVOLV constateert echter dat dit niet voor iedereen geldt. Inwoners lijken de maatschappelijke organisaties vaak niet te kennen, aldus het rapport.

Bijstandsgezinnen met kinderen lijken het beste bereikt te worden. Dit geldt vermoedelijk minder voor werkenden met een laag inkomen en voor volwassenen zonder kinderen.

4.2 Besluit tot aanvraag: drempels

Beide rapporten benadrukken dat inwoners soms wel bekend zijn met de regelingen, maar een hoge drempel kunnen ervaren om deze ook aan te vragen. Soms is sprake van schaamte: vooral gepensioneerden vragen niet snel om hulp. Sommigen hadden gebruik gemaakt van een regeling, en durfden niet goed ook een andere regeling aan te vragen, want: *'Wat zullen ze wel niet denken?'*.

Daarnaast is het aanvragen vaak zo complex en vereist dusdanige digitale vaardigheden, dat inwoners om deze redenen afzien van een aanvraag. Inwoners met financiële problemen ervaren vaak al zoveel stress, dat een complexe aanvraag daar niet nog even bij kan.

Verder geven inwoners in Wassenaar aan moeite te hebben met de reistijd naar Leidschendam-Voorburg voor afspraken.

Ten slotte valt op dat in beide rapporten 'instantieangst' wordt geconstateerd. Er is angst dat de regeling niet wordt toegekend of dat ze het op een later moment weer terug moeten betalen. Deze 'instantieangst' kan ertoe leiden dat inwoners toeslagen en regelingen waar wel recht op is, niet aanvragen. Het kan er ook toe leiden dat inwoners richting de consulent niet open durven te zijn over de persoonlijke situatie, met name over bredere problematiek.

4.3 Het aanvraagproces

2 routes

De meeste inwoners die voor de onderzoeken zijn gesproken, hebben bij het aanvragen van regelingen hulp gehad van een vrijwilliger. Het gaat meestal om hulp vanuit de Stichting Maatschappelijke Ondersteuning Wassenaar (SMOW), maar het kan ook om ondersteuning vanuit Kwadraad gaan. Een aantal inwoners had regelingen zonder deze hulp aangevraagd.

Als een maatschappelijke organisatie hulp biedt, betekent dit in praktijk dat zij de aanvraag meestal grotendeels overnemen van de inwoner: van het uitzoek- en regelwerk t/m het contact met de consulent. De inwoners zijn zonder uitzondering zeer positief over deze hulp. De vrijwilligers worden geroemd om het persoonlijke contact, de betrokkenheid, het meedenken, hun laagdrempeligheid en hun onmisbare hulp bij de aanvraag.

Degenen die de aanvraag zonder hulp hadden gedaan, geven aan dat de informatie op de website duidelijk was en dat het aanvraagproces voor zich spreekt: er staat duidelijk aangegeven waar je moet zijn, bij wie, en wat je moet doen.

Aanleveren gegevens

Het aanvragen van de regelingen vergt veel van de inwoner. Het proces wordt als zeer complex ervaren, zowel door de inwoners als door de vrijwilligers die hen hierbij ondersteunen. Inwoners die onvoldoende taalvaardig zijn, onvoldoende digitale vaardigheden hebben, en/of onvoldoende rust en overzicht hebben kunnen dit niet zonder de hulp van deze vrijwilligers. Daarnaast voelen de inwoners door de hoeveelheid aan te leveren stukken vooral wantrouwen vanuit de gemeente, wat de drempel om aan te vragen verder kan verhogen (instantieangst).

- De brieven en formulieren worden als ingewikkeld ervaren: ze zijn slecht toegankelijk, niet alleen voor anderstaligen, maar ook voor Nederlanders die minder taalvaardig zijn.
- Er moeten veel stukken worden aangeleverd (zoals bankafsschriften, loonstrookjes, jaaropgave). Veel van dit soort documenten zijn lastig te vinden en moeten digitaal worden opgezocht met een DigiD, terwijl inwoners in de doelgroep vaak onvoldoende over de juiste vaardigheden beschikken. Vervolgens kan het niet digitaal worden aangeleverd: stukken moeten worden geprint, terwijl inwoners veelal niet over een printer beschikken. De digitaal vaardigen begrijpen niet waarom de aanvraag niet digitaal kan.
- Inwoners vragen zich af of al deze bewijsstukken echt nodig zijn. Veel bewijsstukken en andere informatie die moet worden aangeleverd, zijn al beschikbaar bij de gemeente (financiële gegevens zijn al bekend vanwege een uitkering of een eerdere aanvraag van een regeling, inschrijving op een school is al bekend). Toch moet deze informatie, mogelijk om AVG-redenen, steeds opnieuw worden aangeleverd.
- Sommige regelingen moeten elk jaar opnieuw worden aangevraagd. Inwoners begrijpen niet waarom de hele aanvraag steeds weer opnieuw moet, terwijl soms duidelijk is dat er nog steeds recht op is. Ook hebben inwoners moeite om eraan te denken de regelingen op tijd weer opnieuw aan te vragen: de gemeente stuurt geen reminders. Dit levert elk jaar opnieuw onnodige stress op bij een groep die al veel stress ervaart.
- De collectieve zorgverzekering loopt juist automatisch door. Inwoners weten niet wanneer zij hier geen recht meer op hebben, bijvoorbeeld als zij meer gaan verdienen.

Gesprek met consulent gemeente

Uit beide rapporten komt een wisselend beeld naar voren van het contact met de gemeente. Uit gesprekken die Regioplan had met inwoners die de aanvraag zelf hadden gedaan, en hierdoor meer contact hadden met de gemeente, blijkt dat het contact als prettig werd ervaren. De consulent was behulpzaam, toonde zich betrokken en attendeerde op andere mogelijke regelingen.

Dergelijke positieve ervaringen lijken wel in de minderheid te zijn. In beide onderzoeken komt vooral een beeld naar voren van een stroef contact, slechte telefonisch bereikbaarheid, wantrouwende houding, ontbreken van maatwerkmogelijkheden, en ontbreken van een brede uitvraag. De RKC noemt daarnaast nog een trage afhandeling en late toekenning.

Mogelijk verschilt de dienstverlening per consulent.

Toelichting gemeente Leidschendam-Voorburg: dienstverlening

Sinds het uitbreken van de coronacrisis in maart 2020 en de Oekraïne crisis en de daarmee gepaard gaande energiecrisis begin 2022, is de gemeente op het terrein van Wenzl geconfronteerd met veel extra taken. Zoals de uitvoering van de Tozo, Tonk en de tegemoetkoming vast lasten in 2020-2021. En in 2022-2023 het leefgeld aan Oekraïense vluchtelingen en de energietoeslag aan minimahuishoudens. De gevolgen van de extra regelingen gedurende ruim 3 jaar zijn, ondanks de inzet van extra consulenten, zichtbaar binnen de reguliere dienstverlening en zo ook voor de bereikbaarheid en het leveren van maatwerk.

4.4 Het belang van de regelingen

Zoals in hoofdstuk 1 al is aangegeven kan uit recente berekeningen van CBS/SCP/Nibud worden geconcludeerd dat minimaregelingen voor veel huishoudens noodzakelijk zijn om maandelijks rond te kunnen komen. Hoe kijken de inwoners hier zelf tegenaan?

Alle inwoners die gebruik maken van minimaregelingen geven aan dat deze regelingen belangrijk zijn. Het geeft hen de mogelijkheid om mee te kunnen doen: het biedt net even dat beetje ruimte om meer te doen dan alleen het strikt nodige. Het biedt kinderen de kans om leuke dingen te doen. Voor inwoners die rond het bijstandsniveau leven, kunnen de regelingen noodzakelijk zijn om rond te kunnen komen. De schoolspullenpas wordt zeer gewaardeerd. Dat geldt ook voor de andere regelingen in het Kindpakket.

- De Bijzondere Bijstand voor chronisch zieken en gehandicapten wordt o.a. gebruikt om ziektekosten en vervoerskosten te betalen. Het laatste helpt in het zelfstandig blijven. Enkele inwoners hadden de bijzondere bijstand gebruikt om verhuiskosten te kunnen betalen.
- De Regeling Maatschappelijke Participatie wordt eveneens gewaardeerd: het stelt inwoners in staat om uitstapjes te maken, de sportschool te bezoeken, naar musea of naar vrienden te gaan. “Met een uitkering heb je alleen geld voor eten en dan kan je echt iets voor jezelf doen”, aldus een inwoner, en: “Je wilt niet altijd nee zeggen tegen de kinderen.”
- Slechts enkele inwoners hadden ervaring met de Gemeentepolis. Zij waren hier blij mee, al werd ook opgemerkt dat de polis nog steeds duur is, terwijl veel zorgkosten niet worden vergoed.
- Er is veel waardering voor de Individuele Inkomenstoeslag. De inwoners hebben vaak zelf niet de financiële ruimte om te sparen en gebruiken dit voor grotere uitgaven, zoals een wasmachine of nieuwe schoenen. Vaak wordt het uitgegeven aan de kinderen.

Wel geven de inwoners aan dat:

- zij niet geholpen zijn met een lening (bijzondere bijstand)
- sommige regelingen steeds kariger worden
- sommige regelingen onvoldoende bieden (de bedragen stijgen niet mee met de inflatie)
- er behoefte is aan nieuwe mogelijkheden, vooral voor volwassenen (bijv. computerregeling)
- het kindpakket vervalt bij 18 jaar, terwijl het kind dan vaak nog een opleiding volgt en geen eigen inkomen heeft.

De inwoners geven aan dat het, ook met deze regelingen, vaak nog niet lukt om financieel rond te komen. Door de inflatie, gestegen energieprijzen en de hierdoor gestegen prijzen voor boodschappen zorgen ervoor dat het belang van de minimaregelingen nog groter wordt.

4.5 Tips voor verbetering en de eerste resultaten van de aanbevelingen

Verbeteropties in het aanvraagproces

Uit de rapporten van de RKC en Regioplan komen de volgende suggesties naar voren:

- Verbeter de zichtbaarheid en vindbaarheid van de regelingen door een actievere, doelgroepgerichte communicatie. Maak enerzijds de schriftelijke informatie beter toegankelijk voor verschillende doelgroepen, zoals laaggeletterden en anderstaligen. Maar wees er ook van bewust dat sommige doelgroepen slecht worden bereikt met schriftelijke informatie: zij worden het beste via bekenden geïnformeerd. Speel hier dus op in.

Toelichting gemeente Leidschendam-Voorburg: inmiddels ingevoerde verbeteringen zichtbaarheid, vindbaarheid en bereikbaarheid

- *Begin 2023 zijn alle brieven en formulieren herschreven en omgezet naar B1-niveau*
- *Er is gewerkt aan een betere (telefonische) bereikbaarheid van consulenten. Het SSP heeft aangegeven dat de bereikbaarheid inmiddels verbeterd is*
- *ICT storingen en de overgang naar een nieuw telefoonsysteem zorgen voor problemen. Meldingen van ICT storingen in het sociaal domein krijgen inmiddels een hoge(re) prioriteit zodat ICT problemen sneller opgelost worden*

- Plaats informatie over de regelingen op de eigen website van de gemeente Wassenaar in plaats van door de linken naar de website van de gemeente Leidschendam-Voorburg.
- Zet in op betere zichtbaarheid/vindbaarheid van maatschappelijke organisaties die kunnen ondersteunen, zoals een laagdrempelige formulierenbrigade (in sommige gemeenten aanwezig)

Toelichting gemeente Leidschendam-Voorburg: inmiddels ingevoerde verbeteringen zichtbaarheid/vindbaarheid

- *Met behulp van het “programmabureau Schouders eronder”, zijn er meerdere bijeenkomsten geweest met de verschillende instanties uit het voorliggend veld (ketenpartners, woningbouwverenigingen etc.), de gemeente en de schuldhulpverlening. Dit om te bekijken hoe de verschillende partijen gezamenlijk en alleen kunnen inspelen op de instantievrees voor de gemeente of anderszins problemen die ervoor zorgen dat mensen niet de juiste hulp krijgen die zij nodig hebben*
- *Er zijn overleggen geweest met de instanties uit het maatschappelijk veld en afspraken gemaakt met de betreffende contactpersonen van de welzijnsorganisaties en de consulenten van de gemeente. Ook over de (telefonische) bereikbaarheid.*
- *Er is een FAQ opgesteld voor de vrijwilligers van de welzijnsorganisaties*

- Zorg dat inwoners waarvan de aanvraag afloopt, een reminder krijgen zodat zij tijdig een nieuwe aanvraag kunnen doen en hier niet zelf aan hoeven te denken.
- Zorg dat er op vaste momenten een consulent op locatie is in Wassenaar, zodat inwoners als dat nodig is gemakkelijker langs kunnen komen.
- Zorg dat consulenten altijd een brede uitvraag doen, en besteed aandacht aan een meer klantgerichte houding, met meer oog voor de persoonlijke situatie en meer denken in

mogelijkheden. Wees daarbij meer bewust van de rol die schaamte en instantieangst kunnen spelen.

Toelichting gemeente Leidschendam-Voorburg: inmiddels ingevoerde verbeteringen klantgerichtheid

- Momenteel wordt onderzocht of het mogelijk is geautomatiseerde reminders te sturen.
- In het afgelopen jaar hebben alle consulenten sociaal domein van de gemeente een training motiverende gesprekstechnieken gevolgd. Structureel is de training voor nieuwe consulenten en de herhaling en bijscholing voor bestaande consulenten nu ingevoerd.

- Vereenvoudig het aanvraagproces: check waar het aantal aan te leveren stukken verminderd kan worden.
- Onderzoek welke mogelijkheden de AVG biedt om informatie te hergebruiken, i.p.v. steeds weer opnieuw op te vragen.

Verbeteropties in het aanbod

Wat betreft doelgroepen is er behoefte aan:

- Meer mogelijkheden voor volwassenen. In beide rapporten wordt geconstateerd dat het aanbod erg kindgericht is.
- Meer mogelijkheden voor kinderen die 18 zijn geworden en nog thuis wonen en niet kunnen werken omdat zij gehandicapt zijn, of nog naar school gaan
- ZZP-ers en woningeigenaren komen nu nergens voor in aanmerking, terwijl deze groepen wel behoefte hebben aan regelingen.

Wat betreft het huidige aanbod, is er behoefte aan verbeteringen:

- Meer mogelijkheden voor sportdeelname: de huidige bedragen zijn volgens de inwoners onvoldoende om abonnement, kleding, schoenen en materiaal aan te kunnen schaffen
- Een collectieve zorgverzekering met keuze tussen 2 aanbieders (dit was tot 2020 het geval, maar sindsdien is er nog maar 1 aanbieder). Volgens inwoners vergoedt de verzekeraar geen zorg in de ziekenhuizen in de buurt. Het aanbod wordt hierdoor als minder aantrekkelijk ervaren.
- Verstrek bijzondere bijstand niet als lening maar als gift
- Laat bedragen meestijgen met de inflatie

Er is ook behoefte aan nieuw aanbod:

- Een regeling om schoenen en kleding aan te schaffen (voor kinderen én volwassenen)
- Abonnement voor de bibliotheek voor volwassenen

Ten slotte wordt aandacht gevraagd voor de armoedeval en wordt verzocht te onderzoeken of de inkomensgrens voor regelingen verhoogd kan worden. Het SSP constateert dat hoe meer regelingen er komen, des te groter de armoedeval wordt: dat levert volgens hen soms schrijnende situaties op.

BIJLAGE 1: Overzicht bedragen wettelijk sociaal minimum en vermogensgrenzen

Sociaal minimum vanaf 1 juli 2023 (Toeslagenwet)

Huishouden	Bruto bedrag per maand
Gehuwd / gelijkgestelden	€ 1.994,91
Alleenstaande 21 jaar en ouder	€ 1.408,31
Alleenstaande – woningdeler van 21 jaar e.o.	€ 898,71
Alleenstaande van 20 jaar	€ 1101,42
Alleenstaande van 19 jaar	€ 803,23
Alleenstaande van 18 jaar	€ 650,11

Bron: UWV

AOW vanaf 1 juli 2023

Huishouden	Bruto bedrag per maand
AOW alleenstaand	€ 1.458,15
AOW paar	€ 1.986,32

Bron: SVB

Vermogensgrenzen vanaf 1 juli 2023

Huishouden	Vermogen
Alleenstaande	€ 7.650
Alleenstaande met kind(eren)	€ 15.210
Paren (gezamenlijk bedrag)	€ 15.210

Bron: website lv.nl